

NOVATEUR PUBLICATION'S
Proceedings of Online International
Multidisciplinary Scientific
Conference on "Recent
Developments in Social Sciences,
Humanities, Philology and
Psychology"

www.conferencepublication.com

Held online on August 1st 2020

Hosted from India

16	NEZOLI VA KONFLIKTOGENI HODISIALARNING PEDAGOGIK PSIXOLOGIK TAHSIRI Mirova Nigora Shokirjonova	02-07
17	FACTORS OF SUCCESS OF PEDAGOGICAL PROCESS PROMPTING MODULAR SYSTEMS TEACHING Muzayyza Musoffarova	08-08
18	THE FUTURE AND THE ARCHITECTURE OF THE UNIVERSE Shahroozh Ulitayev	09-01
19	WOMEN WHO COURAGE IN DEFENSE OF THE COUNTRY A GIRLS EXAMPLE Hamidjanov Radimshommat	02-08
20	SHARIA'S DESCRIPTION OF THE CEREMONIAL ATTITUDE TO WATER Shahida Shohiyeva Nisomova	08-07
21	THE SCOPE OF THE TOPICS OF THE SHARIA OF THE INDEPENDENCE PERIOD Shahida Shohiyeva Nisomova	08-08
22	IDEI HUMANIZATSE DIDAKTICHESKIX RELIYONOSNYX ODNOSHENIY MEJDU UCHITELIEM I UCHASHCHIMISYA V TVORCHESITVE HLIVENIA VOZRA KISHI Nasirva Jalilayla Ravshanova	20-11
23	TECHNOLOGY OF FORMATION OF ELEMENTS OF HEALTHY LIFESTYLE IN PRESCHOOL EDUCATIONAL INSTITUTIONS Tolibova Dilno Nisom	22-08
24	IMPROVEMENT OF METHODOLOGICAL COMMUNICATION SYSTEM Tolibova Nazimova Farahdona	27-08
25	WE TOGETHER UNITY WILL HELP OVERCOME GENERAL UNHAPPINESS Oshoaliyeva Malbana	29-02
26	CRITICAL CULTIVATION TECHNOLOGY Oshirayev Bekir Yusufyulq, Nosirovna Dilno Farahdona	01-07
27	PRIDOTVRASHCHENIYA VREMYA PRINYATIEM U PODROSTKOV SPORTVANIEM FIZICHESKOY KULTURY I SPORTA Rajshan Shahidova	03-07
28	RESEARCH COMPETENCE ODBAVENIY UCHASHCHIMISYA NA UROKAX LITERATURY Shahzod Husanov	08-08
29	ODRANIYA PERIODY I ODRUJAYUSHCHIY DREY V EROLOGICHESKOM KONTEKSTE Shahzod Farmanov	09-01
30	MEDICINAL PLANTS ARE THE NATURAL RESOURCES OF THE COUNTRY Abdullatifa Mujayyazov Olimjon oglit	02-08
31	PROPERTY CONCEPT OF HEALTHY PITANIYA Zamzamat Ramazonjan Farhod yulq, Musoffarova Shakhida Tolibjon yulq, Nosirova Samira Gayratkadiy Jamaliyevna Nisofar Qasimkadiy	08-07

SHARIA'S DESCRIPTION OF THE CEREMONIAL ATTITUDE TO WATER

Shoxista Shodiyeva Nizomova

Teacher of the Department of Preschool Education of Bukhara State University

Annotation: This article discusses the poetic depiction of the ceremonial attitude to water.

Keywords: poetry, ceremony, family ceremony, image

Qadimgi insonlar suvni inson ruhini poklovchi va unga munga hayot bag'ishlovchi magik vosita deb qarab, turli marosimlar bilan bog'liq udamlarni ado etib kelishgan. Qirg'it shundaki, bunday udamlarning ayrimlari haligacha saqlanib kelayotir. Shuni hisobga olib, davrimizning atsoqli shoiri Abdulla Oripov "Suv" she'rida shunday yozadi:

Juda ajoyibdir inson udami,

U suvni juda ham, juda ham sayar.

Savga marosimiy marosimlar – akhida e'tiborni tortadigan hodisa. Chunki unda xalqimizning savga aloqador qadimgi mitologik qarashlari bo'y ko'ratadi.

Sav marosimlari va bayramlari dunyoda keng tarqalgan an'analardan biridir. Ko'pgina mamlakatlarda savga bog'ishlangan qator ritual tadbirlar mavjud. Ammo bunday tadbirlar qasda o'tkazilmasa, ularning mohiyati va mazmuni bi-biriga yaqin. Faqat ular har bir millatning o'ziga xos urf-odatlari va folkloriga uyg'un holatda tashkil etilishi kuzatiladi. Savga aloqador marosimlarni ikki tipga ajratib o'rganish mumkin:

- 1) Savga aloqador mavsumiy marosimlar.
- 2) Savga aloqador oilaviy-maishiy marosimlar va udamlar

Savga aloqador mavsumiy marosimlardan eng mashhuri va an'anaviysi "Sust xotin" marosimidir. Qadinda odamlar qurg'oqchilik yar bema, sav tangrisi bo'rligiga ishonib, uning sha'niga sha marosimini tashkil qilganlar. Sust xotin "Avesto"dagi sav ma'budasi Tishriya timsolini ifoda etadi. Sav hosildorlik tushunchalari bilan bog'liq hodisa bo'lgani sabab sav tangrisi Tishriya ham "bolalash, ko'payish" tushunchasi bilan bog'liq ayol jinsi bilan bog'lab tasavvar qilingan.

Sust xotin bahor mavsumi qurg'oqchilik bilan kela o'tkaziladigan "Yong'ir chaqirish" marosimidir. Bunday marosim juda ko'p xalqlarda bor. Ammo u har bir xalqda o'ziga xos o'tkazilishi kuzatiladi. Har bir xalqning yong'ir chaqirish marosimi bi-biridan farq qiladi. Shunday bo'lsa-da, ularning barchasi yagona maqsad va yagona mazmunga, ya'ni suvni muqaddaslashtirish va o'zrovlash, unga muhtojlik tuyish g'oyasiga qaratilganligi bilan umumiylik kasb etadi.

"Sust xotin" marosimini o'tkazish orqali odamlar sav tangrisidan yong'in-sochin bo'lishini va ekilgan ekin-tilgiga zarar etmasligini ko'tashgan.

Arxeolog olimlarning aniqlashicha, yong'ir chaqirish marosimining kelib chiqishi neolit va bronza davriga berib taqiladi. Chunki qadinda odamlar yada (juda) toshi vositasida yong'ir

chaqirish marosimini o'tkazganlar. Bu yong'ir chaqirishning ilk ko'rinishi bo'lib, keyinchalik uning boshqa yana bir ko'rinishi sifatida "Sust xotin" marosimi kelib chiqqan.

Sust xotin suv yoki yong'ir tangrisi obrazini o'zida ifoda etadi. Xalq Sust xotinga ibtido qilib orqali suv va yong'ir tilashgan. Bu marosim yurimlarning turli qo'shalarida turlicha ko'rinishlarda, hatto turlicha nomlar bilan o'tkazilgan, lekin marosim jaryonida, albatta, "Sust xotin" qo'shig'i kuylanishi ularni bir-biriga bog'lab turadi.

Taniqli o'zbek folklorshunosi B.Sarimsoqov o'zbek yong'ir chaqirish marosimi haqida ma'lumot berar ekan, avvalo, uning tarixan qadimiyligini, turli joylarda turlicha atalishini bildirib, bu marosim Buxoro viloyatining Qozako'l va Olot tumanlarida "Chala xotin" deb, turkmanlarda "Syuyt xatan", tojiklarda esa "Sust mama" yoki "Ashagken" deb yuritilishini aytib o'tadi. "Sust xotin" – oson suvlari tangrisi Tishtriyaning xalq o'rtasida fonetik o'zgarishlarga uchrab Tishtriy, Tushtr, Sustr va nihoyat Sust xotin shaklini olgan namunasiidir.

Sharqiy Evropadagi Bolqon xalqlari orasida yong'ir chaqirish marosimi Peperuda (Kapakak) nomi bilan qizlar o'rtasida o'tkazilgan. Qizlar yig'ilishib, bita qizni Peperuda qilib tayinlashgan va uni yam-yashil barglar, shoxalar bilan bezashgan. So'ngra qizlar kapalak atrofida qo'shiq kuylab, bir aydan ikkinchi uygga borishgan va xudodan yong'ir so'rashgan. Ular qaysi uy oldida to'xtashsa, xonadon egasi shirinliklar va suv bilan siylagan.

Sibirida ham shunga o'xshash marosimlar mavjud. Faqat unda kapalak qiz atrofini o'rab olgan qizlar, ajdodlaridan madad so'rab qabrstonega borishadi va qabrlar ustiga suv sepishadi.

Germaniyaning turli tumanlarida, o'g'il bolalar suv qashiga o'xshab kiyinishgan. Ha'zirda bolalar botqoq barglari va shox-shabbalaridan suv qashi yasashib, keyin uni ko'chalarda ko'tarib yurishgan. Qushni ko'tarib olgan bolani suv bilan siylashgan.

Kavkazda yong'ir xudosi obrazida chiqqan kishining ustidan suv quyiladi. Ular bir aydan ikkinchi uygga qo'shiq kuylab borishadi va ularni turli ovqatlar berishadi.

O'zbek "Sust xotin" marosimining o'tkazilish tartibi ham turli joylarda turlichadir. B.Sarimsoqov uning to'rt variantini, M.Io'raev esa olti variantini aniqlab ko'rsatgan. Ammo ularning masharak jihati hamma joylarda ham ayollar tomonidan o'tkazilishidir.

Navoiy va Buxoro viloyatlarida yong'ir chaqiruvchilar qo'g'irchoq yasashgan. Ular har bita uygga shu qo'g'irchoqni baland ko'targan holda "Sust xotin" qo'shig'ini kuylaguncha kirib borishgan. Xonadon egalari esa ularning ustiga suv sepib, sadapa berishgan. Shu marosimdan boshqa holatlarda odamlarning bir-biri ustiga suv sepishi yomon ism qilingan. Bu narsa shu odamlar orasiga soraqchilik tushishiga olib keladi, deb qaralgan.

B.Sarimsoqov ma'lumotlarida "Sust xotin" marosimi o'ndan ortiq ayollar tomonidan belgilangan kunda va soatda qo'g'irchoq bilan o'tkazilishi aytiladi. Ayollar qo'g'irchoqqa qari apol ko'ylaganini kiydirib, ulardan biri bu qo'g'irchoqni balandroq ko'tarib olgan holda oldinda yurib, boshqalari unga ergashganib qishloq yoki mahalla bo'ylab xonadonlarga

birma-bir kiritib chiqib boshlashgan. Ular qayni xonadonga kirmasin, albatta, yong'ir chaqirishga aloqador marosim qo'shiqlarini kuylashgan. Odamlar ularni tush kayilyat bilan kutib olib, olqishlashgan. Yong'ir chaqiruvchilarga uy egalari bug'doy berishgan yoki tay sepishgan. Keyin shu yig'ilgan bug'doydan halisa va halim pishirib, odamlarga tarqatilgan. Umuman aytganda, yong'ir chaqirish marosimi ibtidoiy insonlarning tabiiy kulturiga ishorchini o'zida ifoda etuvchi azaliy adabiyatimizdan biridir.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Mirziyoyev Sh. M. Tarkibiy tahlil, qat'iy tartib-intizom va shaxsiy javobgarlik - har bir rahbar faoliyatining kundaik qoidasi bo'lishi kerak. - T., 2017.
2. Mirziyoyev Sh. M. Erkin va haromon, demokratik O'zbekiston davlatini birgalikda barpo etamiz. - T., 2017.
3. Karimov I.A. Barxanmol avlod oqqasi /Tatuvchilar Sh.Qaribonov, H.Saidov, B.Ahiddinoy. Nashr uchun mas'ul: T.Risqiev. - T.: «Sharq» NMIK Bosh tahririyati, 1999. - 182.
4. Мухаммадов А. Ўзбек тили тарихи. - Т., Фан, 2010. - 308 б.
5. Мухаммад Али Сайлимов. - Т.: Шарқ, 1997. - 448 б.
6. Мухаммад Юсуф. Ёш бахтли ёшларим: Шайрлар гунаҳи. - Т.: Навоид, 2008. - 192 б.
7. Носируддин Бурxonуддин Раббуллой. Қисси Раббуллой. 2-китаб. - Т., 1990. - Б.94-95.
8. Бурxonов Ф.Н. Хитр образининг генетики ва унинг ўзбек фольклоридати тилими: Филол. факлари номл. дисс. автороф. - Т., 2007. - 23 б.
9. Рауф Парфи. Сўнги вада. - Т.: А.Навоий номиди О'zbekiston Миллий кутубхонаси нашроти, 2006. - 136 б.
10. Раҳимжонов Н. Мустандиллик дистри ўзбек нашроти. - Т.: Фан, 2007. - 260 б.

